

Ny riktning för Norrtälje

Vänsterpartiets budgetförslag 2024

Ny riktning för Norrtälje

Det är kärva tider. Kriget i Ukraina, pandemins efterdyningar och oansvariga politiska beslut har drivit inflation, räntor och levnadsomkostnader i höjden. Reallönerna sjunker och en högre arbetslöshet är att vänta. Det här är en tid då alla svenskar måste ta ansvar, men framförallt så är det Sveriges politiker som behöver kliva fram.

Nu behövs det starka samhället mer än någonsin, och Norrtälje kommuns styre måste anpassa sig därefter. Det är inte längre tillåtligt att driva en åtstramningspolitik, att prioritera privata företags vinster före en stark välfärd, att låta miljoner rinna iväg på illa förhandlade upphandlingar eller rättegångskostnader. Varje krona behövs och varje krona måste användas för att trygga vardagen för kommunens invånare.

Norrtälje behöver en ny riktning.

Inflationen och kostnadsökningarna drabbar inte bara de boende i kommunen utan också den kommunala verksamheten. Pengarna räcker inte till som förut, vilket i kombination med en regering som genom otillräckliga statsbidrag har svikit landets kommuner och regioner betyder att tuffa prioriteringar måste göras för att Norrtäljes offentliga finanser ska gå ihop.

Vi i Vänsterpartiet Norrtälje har som alltid prioriterat vanligt folks trygghet och välfärd. Det är inte rimligt att arbetar- och medelklassen tar smällen varje gång en kris de inte varit med om att skapa skakar samhället. Den här gången kan inte nedskärningar i en redan illa sargad välfärd vara lösningen.

Därför förstärker vi både den kommunala omsorgen och skolan. Vi gör Kulturskolan gratis för alla Norrtäljes barn och unga och återinför hemspråksundervisning under hela skoltiden. Vi satsar dessutom mer på den gröna omställningen och stärker kommunens möjlighet till klimatarbete genom att inrätta ett klimatkontor och anställa ytterligare en kommunekolog. Klimatomställningen måste genomföras även i kristid och Norrtälje kommuns enorma naturvärden måste skyddas. Dessutom måste möjligheten att producera grön energi i kommunen ses över för att trygga framtida energiförsörjning..

För att ha råd med detta ställer vi högre krav på kommunens styre och på våra egna politiker. Vi har valts att leda Norrtälje genom en svår tid och måste visa oss värdiga det förtroendet. Därför måste det vara slut både på åtstramningar och på vårdslöshet. De svåra tiderna är här nu, de lurpassar inte längre i framtiden.

Därför sänker vi överskottsmålet till 0,1 procent och använder de medel som frigörs för kommuninvånarnas bästa. De pengar som viks för oförutsedda utgifter behövs i verksamheterna, och kommunens budget behöver i högre grad ordnas på ett sådant sätt att kommunens utgifter är planerade och förutsägbara. Därför måste det vara slut med oansvariga och illa förhandlade upphandlingar. Rättegångskostnader, förlorade intäkter från sålda fastigheter, privatiserad verksamhet som kostar mer än den levererar och dessutom dränerar den kommunala verksamhetens resurser får inte gå ut över kommunens åtaganden. Det krävs från och med nu en helt annan långsiktighet i kommunstyrets tänkande och arbete.

1. Våra prioriteringar

Lågkonjunkturen är här, och politiken måste anpassas efter det. Att försöka spara sig ur krisen tär ofelbart på vanligt folks trygghet och på kommunens långsiktiga välmående. Flera år av pandemi har redan pressat välfärden till bristningsgränsen och att i det här läget fortsätta med åtstramningspolitiken kommer få katastrofala effekter för kommuninvånarnas trygghet. Det krävs stora satsningar på den offentliga sektorn om kvaliteten i förskola, skola och omsorg ska kunna upprätthållas. Välfärden är därför ett prioriterat område i vår budget 2024.

Klimatkrisen är över oss och vi måste som kommun göra vad vi kan för att avvärja, motverka och mildra dess effekter. Det innebär att kommunens klimat- och miljöarbete måste tas på betydligt större allvar. Det kräver större resurser än vad som finns tillgängliga idag, men också en förbättrad organisation. Vi ser därför klimatomställning och miljövard som en prioritet i budgeten för 2024. Några av våra viktigaste satsningar inom dessa två områden är därför:

- en ökad finansiering för Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON). KSON är idag underfinansierat och har svårt att fullgöra sitt uppdrag med bibehållen kvalitet. Vi menar allvar när vi säger att hela kommunen ska leva. Det innebär att vårdcentraler, hemtjänst och äldreboenden måste finnas även i de kommundelar där det inte är lönsamt. Det krävs samarbete, nytänkande och progressiva lösningar för att vård och omsorg ska finnas där den behövs bäst, även i Bergshamra, Hallstavik och Älmsta. Kompetensförsörjningen inom vård och omsorg är ett problem i hela landet. Kommunen har en äldre befolkning än riksgenomsnittet och genom Norrtäljemodellen har vi en särskild möjlighet att göra att göra insatser för att behålla och locka personal. Kvaliteten på omsorgen måste kortsiktigt upprätthållas och långsiktigt höjas. Vi finansierar KSON till fullo, med 34 miljoner utöver styrets budget, för att trygga vardagen för kommunens äldre och funktionshindrade. Vi inför också gratis arbetsskor för alla anställda inom den kommunala omsorgen, till en kostnad av 2 miljoner.
- en ökad finansiering för kommunens skolor. Norrtälje placerar sig bland Sveriges tio sämsta skolkommuner och resurser behöver skyndsamt skjutas till om det ska kunna vända. Kommunstyrets budget innehåller sent omsider en satsning på kommunens skolor, men vi skjuter till ytterligare 10 miljoner för att vidare stärka skolan.
- ett större fokus på och ökad finansiering för klimatarbetet i kommunen. Norrtäljes naturvärden måste skyddas och olika sätt att möta samtida och framtida effekter av klimatkrisen måste utarbetas. Vi inrättar därför ett klimatutskott och skjuter till 7,5 miljoner till en etablering av ett kommunalt klimatkontor och anställning av ytterligare en kommunekolog.

- en ökad trygghet i kommunen. Norrtälje är en trygg kommun med låg faktisk och upplevd kriminalitet. Så ska det förbli. Ett starkt samhälle med en välfärd som klarar sitt uppdrag, en skola som kan ta hand om varje elev, högkvalitativt boende och gemensamma mötespunkter i kulturlivet skapar grundtrygghet. På detta sätt skapar det förebyggande arbetet trygghet på ett sätt som inga repressiva åtgärder kan. För att ytterligare stärka det förebyggande trygghetsarbetet avsätter vi 4,5 miljoner kronor till att göra socialnämndens satsning på ungdomar utan varken arbete eller studieplats, K8, permanent. Vi avsätter dessutom en miljon kronor åt anställningen av en samordnare med ansvar för det förvaltningsöverskridande arbetet med Agenda Välbefinnande.
- en större ekonomisk långsiktighet och ett större ansvarstagande från kommunens politiska styre. Det kan inte längre vara tillåtet att göra snabba pengar på försäljning av den mark eller de fastigheter och verksamheter som finns i kommunal ägo. Eget ägande gör en kommun starkare både genom större kontroll över verksamheten och genom framtida hyresinkomster från mark och fastigheter. Att banta det egna ägandet utsätter Norrtälje kommun för vinstmaximerande ägares nycker och leder i längden till högre kostnader.
- ett ökat bostadsbyggande. Välplanerat bostadsbyggande stimulerar den lokala ekonomin, rustar kommunen för framtiden, minskar ungas utflyttning och ökar tryggheten i kommunen. Genom klimatsmarta stadsplanering kan vi dessutom minska kommunens utsläpp. Klimatsmarta renovationer av befintligt bestånd bidrar till ett adekvat utbud och minskar även det vår klimatpåverkan.

2. Våra målområden

Genom satsningar på våra målområden pekar vi ut den nya riktningen för Norrtälje kommun – mot ett starkare och tryggare samhälle, ett hållbart levnadssätt och större jämlikhet.

2.1 En förstärkt kommunal omsorg

Norrtälje har en stor äldre befolkning vilket ställer höga krav på den kommunala omsorgen. Trots det underfinansieras Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON). Att driva en underfinansierad omsorg leder ofrånkomligen till stora kostnader på lång sikt. Därför satsar vi för att fullt ut finansiera den kommunala omsorgen. Det förbättrar inte bara omsorgstagarens vardag utan också de anställdas arbetsmiljö, stärker den lokala ekonomin och sparar i längden pengar för kommunen.

2.2 En skola som klarar sitt uppdrag

Kvaliteten på Norrtäljes skolverksamhet ligger beklagligt nog långt under rikssnittet. Det beror varken på skolledning, lärare eller elever utan helt och hållet på politiska beslut och på resursbrist. Våra satsningar på skolan ger kommunens barn och unga en tydlig väg till en produktiv framtid, stärker jämlikheten, förbättrar de anställdas arbetsmiljö och minskar sjukskrivningstalen.

2.3 En hållbar framtid för Norrtälje

En global klimatkris kommer att drabba även Norrtälje. Därför är det viktigt att kommunens politiska styre börjar ta sitt ansvar i klimatarbetet. Våra satsningar på ett klimatutskott, ett kommunalt klimatkontor och en kommunekolog ger Norrtälje möjligheten att ställa om efter framtidens ändrade förutsättningar. Det stärker kommunens möjlighet att utnyttja de möjligheter som klimatomställningen ger, i form av nya arbetstillfällen inom klimatsektorn och eller investeringar i grön infrastruktur. Dessutom skyddar våra satsningar Norrtäljes stora naturvärden, den skog och skärgård som kommunens invånare är så stolta över.

2.4 Ett ändrat ekonomiskt förhållningssätt

I goda tider finns all anledning att spara i ladorna – sju feta år följs gärna av sju magra. Nu är de magra åren här och kommunens styre måste förändra sin syn på överskottsmålet.

Vår budget sänker kommunens resultat från ett överskott på 1,4% till 0,1% . Det är en rimlig åtgärd i tider av ekonomisk kris, men innebär drastiskt annorlunda förutsättningar för kommunens styre. Det finns inte längre utrymme för experiment med privatiseringar, för upphandlingar som inte kan fullföljas eller för privata utförare som utarmar den kommunala verksamheten. Kommunens utgifter måste styras om mot att vara förutsägbara och planerbara så att varje krona i den kommunala budgeten kan komma Norrtäljeborna till gagn.

3. En förstärkt kommunal omsorg

Antalet Norrtäljebor i behov av omsorg är stort – av landets 290 kommuner så har Norrtälje den sextioåttonde äldsta befolkningen. Det innebär många brukare av hemtjänst och annan äldreomsorg. Det är därför av största vikt att Norrtäljes kommunala omsorg finansieras ordentligt. Våra äldre ska inte drabbas vid bistra tider eller utsättas för vinstmaximerande bolags effektiviseringsiver. Därför vill vi:

- finansiera KSON efter deras behov och stoppa nedskärningar i omsorgen.
- i praktiken, inte bara i teorin, införa heltid som norm inom omsorgen
- införa en tillitsbaserad modell för den kommunala hemtjänsten
- utreda sätt att göra omsorgen i Norrtälje till en mer attraktiv arbetsgivare
- arbeta för att öka andelen fast anställda i den kommunala omsorgen, och minska beroendet av inhyrd personal
- införa arbetsskor som löneförmån för alla anställda inom Tiohundras omsorg

3.1 Långsiktig personalförsörjning balanserar budgetar

Personalflykt är ett utbrett problem inom omsorgen. Det har inte uppstått ur tomma intet utan är en konsekvens av långvariga nedskärningar och privatiseringar inom omsorgssektorn. Ingen kan klandra den undersköterska eller det vårdbiträde som inte längre accepterar att arbeta ensamma nätter eller täcka upp på kort varsel när schemat inte går ihop. Men personalflykten leder i sin tur till ett ökat beroende av timvikarier och bemanningsfirmor. Den personal som hyrs in är ofta skicklig och kompetent, men kostnaden för en avdelning bemannad med inhyrd personal är betydligt högre än för en bemannad med fast anställda heltidsarbetare. På lång sikt leder alltså en omsorg som förmår behålla sin personal inte bara till vinster för brukare och anställda, utan också till lägre kostnader.

3.2 Omsorg, även om de anställda

Flera av de idag styrande partierna gick till val 2022 på löften om heltid som norm i kommunens omsorg. Det har i verkligheten inte uppfyllts. Vi ser fortfarande i alltför hög grad visstidsanställningar, timanställningar och deltidsarbetande. I en bransch där medellönen för en heltidsarbetande ligger så lågt som 24 000 kronor (jmf. svenska medellönen: 37 000 kronor) leder det här till att stora grupper visserligen har ett arbete, men utan att för den sakens skull kunna försörja sig. Omsorgsarbete kräver kompetent personal med ett långvarigt engagemang i sin arbetsplats och sina brukare för att fungera, annars ägnar man sig i bästa fall åt förvaring av äldre och andra utsatta. Ska sådan personal kunna rekryteras i den utsträckning det behövs måste omsorgsarbete vara mer attraktivt idag.

Det innebär att politiken måste göra allvarliga ansatser att pressa upp lönerna inom sektorn, se till att de finns tillräckligt med anställda för att schemaläggning och semesterplanering kan skötas på ett tillfredsställande sätt och tillse att arbetsbelastningen inte är sådan att den leder till sjukskrivningar och personalflykt. Vi har alla personer i vår närhet som är i behov av omsorg – hur den omsorgen ser ut beror helt och hållet på politiska prioriteringar. Vi prioriterar en omsorgssektor som fungerar både för brukare och för anställda.

3.3 Omsorgen som attraktiv arbetsgivare

Att arbeta inom omsorgssektorn är till viss del ett ofrånkomligt tungt och utmanande arbete. Det finns få andra yrkesgrupper som möter så många människor i behov av hjälp, stöd och tröst. Tunga lyft och många timmar på språng är en naturlig del av arbetet, men också möten med svårt sjuka människor, människor i sorg eller förvirring. Ändå är det sällan det före detta omsorgsarbetare uppger som anledning till att de lämnat yrket. Istället är det upplevelsen av att ens arbete inte uppskattas, av att vara en oviktig förbrukningsvara, som driver människor bort från yrket.

Vi har inte råd att låta det fortgå på det sättet. Politiken måste ta ansvar för att göra omsorgssektorn till en arbetsgivare som kan både behålla och locka till sig kompetent personal. Inte bara för att det höjer kvaliteten både för brukare och anställda, utan också för att en omsorgssektor som kan bemannas med egen, fast anställd heltidsarbetande personal i längden är billigare för kommunen att driva.

4. En skola för framtiden

Det är i skolan lika mycket som i familjen som framtidens medborgare skapas. Vill vi att dagens skolbarn ska växa upp till trygga medborgare med den kompetens som krävs för att klara sig i framtidens Sverige måste vi investera i deras skolgång. Det gäller oavsett konjunkturläge – varje krona vi sparar i skolan idag kommer vi att få betala tillbaka i framtiden, till betydligt högre ränta än riksbankens 3,5 procent.

Norrtälje ska bli Sveriges bästa skolkommun. Om det är kommunens samtliga politiska partier rörande överens. Men faktum är att det är en lång väg dit. I Lärarförbundets senaste ranking av landets kommuner placerar sig Norrtälje på plats 278 av 290, näst sämst i länet och klart sämst av alla grannkommuner. Det krävs krafttag om kommunen ska kunna klättra hela vägen upp till guldmedaljen, och det politiska styret måste inse att skolpolitiken behöver förändras om målet ska nås. Som med så mycket annat handlar det om tillräckliga resurser, och vi är beredda att skjuta till de som krävs för att trygga Norrtäljes skolor. Därför vill vi:

- skydda kommunens befintliga skolor från marknadsskolans dränerande effekt
- återinföra möjligheten till modersmålsundervisning under hela skolgången
- rusta upp befintliga skollokaler
- anställa fler vuxna för att öka trygghet och studiero
- låta kommunens lärare fokusera på sitt kärnuppdrag
- införa fler mindre studiegrupper i kommunens skolor
- stärka arbetet för att främja ungas fysiska och mentala hälsa för att öka skolnärvaro och studieresultat
- stärka ungdomars ställning på arbetsmarknaden genom att införa sommarjobbsgaranti
- stärka mindre skolor genom att erbjuda omvänd skolskjuts
- införa gratis skolfrukost på samtliga Norrtäljes skolor

4.1 Investeringar i elever, inte skolbolag

Den svenska friskolereformen genomfördes 1992 – vi har haft gott om tid att utreda vilka effekter det får när vinstdrivande friskolor etablerar sig i en kommun.

Förutom det uppenbart orimliga i att en del av Norrtäljebornas skattepengar ska bli till aktieägares vinster så dränerar vinstdrivande friskolor kommunens resurser också på andra sätt. De väljer systematiskt ut de mest lönsamma, minst resurskrävande eleverna och låter kommunen ta hand om alla barn med större behov, vilket ökar kommunens kostnader per elev. Går så den kommunala skolan med underskott och kommunen skjuter till extra resurser måste samma resurser skjutas till friskolan, även om deras verksamhet går med vinst. Friskolor har inte samma ansvar att erbjuda skolplatser åt alla i behov som den kommunala skolan, men får trots det samma ersättning.

Det är ett vansinnigt, parasitiskt system som dränerar kommunens resurser och till råga på allt levererar lägre studieresultat och en mer otrygg skolgång än kommunala skolor. Norrtäljes politiska styre måste i största möjliga mån skydda kommunen och kommunens barn – därför måste möjligheten att stoppa etableringen av Internationella Engelska Skolan i kommunen utredas.

4.2 Modersmålsundervisning ger möjligheter

Under våren 2023 beslutade kommunens politiska styre att modersmålsundervisning inte längre ska erbjudas under hela skolgången, utan endast i linje med Skolverkets minimikrav. En av faktorerna bakom det beslutet är ekonomisk och pekar också den på riskerna med att tillåta etableringen av vinstdrivande friskolor: När en stor friskola etablerar sig i kommunen riskerar den organisation för modersmålsundervisning som kommunen byggt att plötsligt bli alldeles för stor och kostsam.

Förutom att det är oacceptabelt att aktiebolag tillåts diktera kommunens politiska beslut så är det ett kortsiktigt sätt att resonera. Modersmålsundervisning är en kostnad idag, men framförallt en investering i framtiden. Förutom att undervisning i modersmålet främjar integration och visar på samhällets intresse för enskilda elevers utveckling så är språkkompetenser en stor tillgång på dagens och framtidens globaliserade arbetsmarknad. Som Sam Grandell, Norrtälje kommuns samordnare för finskt förvaltningsområde, konstaterar så pekar forskning på att elever som studerar språk lyckas bättre också med sina övriga studier. Norrtälje är en del av en storstadsregion – vår framtid är kosmopolitisk och vi måste planera efter det.

Som de kortsiktiga vinsterna på att skära ner på modersmålsundervisningen dessutom är tveksamma vill vi se en långsiktig investering i kommunens barn och unga genom att modersmålsundervisning under hela skoltiden återinförs.

4.3 Trygga elever i trygga klassrum

En förutsättning för lyckade studieresultat är trygga, lugna klassrum. Till det finns inga genvägar, utan det kräver investeringar i både skolmiljön, i tillräcklig personal med rätt kompetens, i elevernas hälsa och välmående. Det är investeringar som måste göras om Norrtälje ska nå platsen som Sveriges bästa skolkommun, och vi är beredda att göra dem.

Att lärande går bättre i väl underhållna miljöer med god ventilation och akustik är självklart. Därför vill vi satsa på att rusta upp kommunens befintliga skolbyggnader. En stor del av beståndet utgörs av äldre byggnader och behovet av underhåll och renoveringar är stort.

Att barn möter trygga vuxna i skolan ger dem chansen att själva växa upp till trygga vuxna. För att kommunens skolpersonal ska kunna vara trygga på sin arbetsplats är det viktigt att personalgruppen är tillräckligt stor för att ha tid att möta eleverna utifrån deras behov och förutsättningar. Det behöver anställas personal som kan avlasta kommunens lärare både i administrativa arbetet och i ordningsskapandet. På så sätt kan lärarkåren fokusera på sin kärnuppgift, undervisningen, och vi får bukt med sjukskrivningar och en pressad arbetsmiljö.

Men också annat krävs för att elever ska kunna lära. En god fysisk och mental hälsa är en förutsättning för att kunna engagera sig maximalt i skolarbetet. Där har elevhälsan och dess nära kontakt med eleverna en viktig roll att fylla. Därför vill vi öka dess resurser, så att varje elev kan uppmärksammas och bemötas på det sätt den behöver. Ett annat enkelt och billigt sätt att förbättra studieron och studieresultaten är att se till att ingen elev behöver komma hungrig till skolan. Gratis skolfrukost ger alla elever, oavsett hemförhållanden, möjligheten att starta skoldagen med goda förutsättningar. Det vill vi i Vänsterpartiet Norrtälje införa i alla kommunens skolor. Meningsfulla fritidsaktiviteter bidrar också till ungas övergripande hälsa och därför väljer vi att göra Kulturskolan avgiftsfri.

4.4 Rätt och skyldighet till skolgång

Skolplikt gäller i Sverige, men problemet med så kallade hemmasittare, elever som av olika skäl håller sig från skolan, är växande. Att inte ha klarat av sin skolgång leder ofta till allvarliga konsekvenser för den enskildes vuxenliv, men i längden är det ett problem som också drabbar samhället i stort. Varje elev har både en rätt och en skyldighet till skolgång, och måste ges förutsättningar att fullfölja den. Norrtälje kommun, som redan rankas mycket lågt som skolkommun, har inte råd att ignorera det problemet. Det mobila skolteam som kommunstyret avvecklade måste ersättas om kommunens skolverksamhet ska kunna förbättras. Därför vill vi satsa på en uppsökande verksamhet som kontaktar och utreder de elever som i en onormal grad är frånvarande från skolan. Den verksamheten bör ledas av kommunens elevhälsa och samarbeta brett med skola, föräldrar, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och andra kommunala aktörer för att utreda och åtgärda det som lett till den enskilda elevens skolfrånvaro.

4.5 Sommarjobb nu främjar framtidens yrkesliv

Sommarlov ska präglas av lek, vila och återhämtning för alla elever oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Men för äldre elever är sommarlovet också en chans att på ett utvecklande sätt pröva på yrkeslivet. Att tidigt lära sig hur en arbetsplats fungerar och knyta viktiga kontakter hjälper ungdomar in i arbetslivet. Den hjälpen får inte vara tillgänglig enbart för ungdomar med föräldrar som kan hjälpa dem att ta det första steget in i yrkeslivet, utan ska finnas till för alla. Därför vill vi att Norrtälje kommun ska införa en sommarjobbsgaranti för alla kommunens intresserade ungdomar, och anordna årliga sommarjobbsmässor som ger företag och ungdomar möjligheten att hitta varandra. En sommarjobbsgaranti är en liten kostnad nu, men vinsten med att ge alla kommunens ungdomar en chans att pröva på arbetslivet och en första arbetslivserfarenhet i CV:t är en stor framtida vinst.

5. Klimatomställning oavsett konjunkturläge

Klimatkrisen är inte särskilt finkänslig – den gör sig inte besväret att vänta ut lågkonjunkturer. Därför kan det kommunala arbetet med klimatomställningen inte heller vänta. Trots ett kärvt ekonomiskt läge måste vi fortsätta investera i åtgärder som sänker kommunens koldioxidutsläpp. Den globala uppvärmningens effekter är redan kännbara, med extremväder, negativ påverkan på jordbruket och hot mot människor och djurs hälsa. Att hantera detta blir dyrare ju längre vi väntar och vårt långsiktiga ansvar mot Norrtäljes invånare kräver därför att vi redan nu agerar beslutsamt och kraftfullt.

Klimatomställningen är en global angelägenhet, men mycket av det arbete som krävs för att möta den kan och ska göras lokalt. Norrtälje kommun har dessutom stora naturvärden, av vitt skilda slag, som det politiska styret måste ta ansvar för att bevaka och bevara. För att klara detta måste förmågan till planerande arbete stärkas, och en ny politisk riktning i frågor kring allt från skogsägande till återvinning måste till. Därför vill vi:

- inrätta ett klimatutskott med uppdrag att påskynda kommunens klimatomställning
- inrätta ett kommunalt klimatkontor
- anställa ytterligare en kommunekolog
- energieffektivisera kommunalt ägda byggnader
- utreda möjligheterna att öka kommunens produktion av förnyelsebar energi från sol- och vindkraft
- utreda möjligheten att återställa våtmarker
- öka kommunens medfinansiering i Lokala naturvårdssatsningen (LONA)
- utreda prioriterade områden för att bilda nya naturreservat och marina reservat
- ställa om avverkningen av kommunalt ägd skog från kalhyggesbruk till plockhuggning
- ansöka om diplomering som Fairtrade City
- låta uppföra fler återvinningsstationer på landsbygden
- att genomföra en kraftig utbyggnad av gång- och cykelvägar

5.1 Politisk planering som klarar att möta klimatkrisen

Klimathotet är inte en liten fråga, vare sig globalt eller lokalt. Den kan inte hanteras som en bisak, och därför måste ett särskilt utskott direkt underställt Kommunstyrelsen inrättas för att hantera frågor kopplade till kommunens klimatomställning. En gedigen sakkunskap i frågorna är också nödvändig och därför måste kommunens stab förstärkas med ytterligare en heltidsanställd kommunekolog samt ett klimatkontor som samlar nödvändig kompetens inom kommunen.

5.2 Energi – producerad och sparad

Energifrågor har stått i den politiska förgrunden sedan Rysslands invasion av Ukraina i februari 2022. En kraftigt utökad produktion av klimatsmart el är inte längre bara ett krav för att klara omställningen till hållbara industri- och transportsektorer, utan ett viktigt steg mot att stabilisera den svenska ekonomin och trygga landet från framtida prischocker. Därför bör Norrtälje, liksom övriga svenska kommuner, arbeta mot en ökad produktion av klimatsmart el. Att installera solpaneler på kommunalt ägda byggnader är ett första steg, men det får inte bli det sista. Kommunen måste vidare utreda möjligheterna att uppföra vind- och solkraftsanläggningar och arbeta för att attrahera investeringar i detta. Det är särskilt viktigt att kommunen tar ansvar för att utbyggnaden görs med hänsyn till naturvärden och boendemiljö.

Att öka energiproduktionen är avgörande, men stora besparingar kan också göras genom att minska kommunens elförbrukning. För att åstadkomma detta vill vi i Vänsterpartiet Norrtälje att kommunalt ägda byggnader energieffektiviseras. De minst energieffektiva delarna av beståndet bör naturligtvis prioriteras i det arbetet.

5.3 Ansvarstagande för egen mark

Norrtälje kommun äger en inte oansenlig mängd skog. Då skogen potentiellt sett är ett viktigt verktyg i att möta klimatkrisen innebär det stora möjligheter för kommunen att göra positivt klimatarbete. För att de möjligheterna ska tillvaratas måste dock skog och mark utnyttjas och brukas på rätt sätt. Som ett led i klimatomställningen måste kommunen agera förebild för Norrtäljes många övriga skogsägare. Det är vid det här laget känt att kalhyggesbruk, den vanligaste skogsbruksmetoder i Sverige, också är den som sämst utnyttjar skogens potential i klimatarbetet. Genom att övergå till ett hyggesfritt bruk kan Norrtäljeskogen göra betydligt större nytta som kolsänka och kvävebindare, samtidigt som den biologiska mångfalden värnas och skogens rekreativvärden bibehålls. Därför måste kalhyggesbruket av kommunalt ägd skog skyndsamt fasas ut till förmån för ett långsiktigt hållbart skogsbruk präglad av plockhuggning och respekt för Norrtäljes många nyckelbiotoper.

Skogens nytta som kolsänka är välkänd, men på senare tid har våtmarkens betydelse för klimat och miljö uppmärksamats i högre grad. Våtmarker är artrika med en egen utpräglad artuppsättning och därför en stor betydelse för den lokala ekologin. Men de har också potentialen att spela en avgörande roll i klimatomställningen. Utdikade eller på andra sätt uttorkade våtmarker står för cirka 25% av Sveriges koldioxidutsläpp – en större andel än den sammantagna transportsektorn. Att återställa våtmarker är därför ett både effektivt och billigt sätt att snabbt förbättra både miljö och klimat. Därför vill vi att Norrtälje kommun ser över sitt innehav av våtmarker, återställer uttorkade sådana överallt där det alls är möjligt och dessutom utreder sätt att förmå andra markägare att göra detsamma.

5.4 Återvinning åt alla

Norrtäljes stora ytor och avstånd ställer höga krav på kommunens infrastruktur. Kommunal service måste vara tillgänglig även för den som bor utanför en av centralorterna eller på en skärgårdsö. I lika hög grad som det gäller skola, vård och omsorg gäller det för möjligheten att göra rätt för sig i klimatarbetet. Därför måste betydligt fler återvinningsstationer byggas och underhållas – om Norrtäljebor behöver ta bilen flera kilometer för att kunna återvinna sina sopor äts återvinningens alla klimatvinster snabbt upp. I samma anda så måste det vara möjligt att ta sig fram säkert som cyklist eller fotgängare i hela kommunen. Därför måste också nätet av cykel- och promenadvägar byggas ut. Ska klimatomställningen bli verklighet måste det vara lätt att göra rätt, oavsett var man bor.

6. Klara krisen, rusta för framtiden

Sen Rysslands invasion av Ukraina har det ekonomiska läget varit tufft och de kommande åren ser inte ut att erbjuda någon lättning. Nu är det viktigt att det politiska styret på alla nivåer fokuserar på sitt uppdrag: Att ta svenska folket helskinnade genom krisen. En kommun är inte ett aktiebolag, den är inte vinstdrivande och har inga avkastningskrav. Däremot har den precis som ett aktiebolag intressenter, nämligen kommuninvånarna. Det är deras intressen som ska tillvaratas, och deras folkvalda representanter har ett ansvar att på både lång och kort sikt göra det som är bäst för vanligt folk i kommunen. Just nu, när både räntor och levnadsomkostnader stiger måste samhället kunna hjälpa hushållen genom de tuffa tiderna.

Vad som på kort sikt är bäst för Norrtäljeborna är uppenbart – välfärden måste räddas genom krisen. Just nu, när både räntor och levnadsomkostnader pressar hushållens ekonomi måste det kommunala styret prioritera en fullt finansierad välfärd som klarar sitt uppdrag högre än överskottsmål. Att låta barn, äldre och sjuka ta krisens konsekvenser enbart för att kunna fortsätta prestera stora överskott vore att svika Norrtäljeborna.

Samtidigt måste kommunen rustas för att stå starkare vid nästa kris, av vilket slag den än blir. Många år med högerstyre har dränerat kommunens resurser: Det egna ägandet är orimligt lågt, graden av privatisering inom kommunal verksamhet alldeles för hög och dessutom stigande. Att inte äga och driva egna verksamheter gör en kommun svagare – pengar som borde ha använts i verksamheter förvandlas till ägarvinster, långsiktiga intäkter från fastigheter förvandlas till löpande hyreskostnader, den kommunala skolans resurser halveras då resten måste stoppas rakt i plånboken på marknadsskolornas aktieägare. Den gemensamma demokratiska kontrollen över vår kommun tynar bort och anonyma aktieägare tar makten över vårt vardagsliv. Den utvecklingen måste vändas om Norrtälje kommun också i framtiden ska vara en plats där vanligt folk kan och vill leva. Därför vill vi:

- sänka årets resultat från 1,4% av budget till 0,1%
- stoppa all försäljning av kommunala fastigheter
- stoppa all försäljning av kommunal mark
- planera för strategiska köp av mark i kommunen
- se över ersättningsnivåerna i ERS:en
- se över nuvarande avtal med entreprenörer och utreda möjligheterna att på sikt ersätta dessa med verksamhet i kommunal regi
- arbeta för en verksamhet med drastiskt minskade oförutsedda utgifter

6.1 Överskott i lågkonjunktur

Sunda finanser är en garant för möjligheten att klara framtidens verksamhet och investeringar, och att kommunen som regel går med överskott ser vi i Vänsterpartiet Norrtälje som något positivt. Men det krävs flexibilitet i synen på behovet av överskott från verksamheten. Kommunen, och Sverige generellt, befinner sig i en djup ekonomisk kris. Både ränta och inflation har stigit explosionsartat, prisökningarna på framförallt energi, men även de generella, är drastiska. Hushåll såväl som näringsidkare är svårt drabbade och arbetslösheten förväntas stiga. Det blåser bistra vindar, men precis som vid tidigare kriser så kommer det slutligen att mojna. Redan nu har Sveriges ekonomi överraskat positivt – för första kvartalet 2023 prognosticerades ett sjunkande BNP men levererades en ökning på 0,6%. Håller trenden över året innebär det en total ökning på 2,4%, en starkare tillväxt än föregående år. SKR och Konjunkturinstitutet förväntar sig trots detta att 2023 och 2024 fortsatt präglas av en avmattad ekonomisk utveckling innan återhämtningen börjar 2025. Den omedelbara slutsatsen av detta – vi har att hantera en allvarlig men övergående ekonomisk kris.

Norrtälje kommun klarar ett, två eller till och med tre år med ett lägre resultat i budgeten. Finanserna är i ordning, det har sparats i ladorna. Vad Norrtälje kommun, och framförallt Norrtäljes invånare inte klarar, är en välfärd som havererar. Människor är till skillnad från ekonomiska resultat inte mekanistiska. Klarar inte skolan sitt uppdrag riskerar det drabba en hel generation barn och ungdomar. Bortsett från kostnaden i mänskligt lidande riskerar det också att innebära en betydligt högre framtida kostnad än ett tillfälligt sänkt överskottsmål. Dessutom är kompetensflykt en reell fara inom kommunens skol- och omsorgsverksamhet. Havererar skolan och omsorgen som arbetsplatser kommer det att driva bort verksamhetens mest kompetenta och företagsamma anställda. Att sedan i bättre tider ersätta den kompetensen blir mycket i bästa fall mycket dyrt, mer troligt omöjligt. Att investera i välfärden nu är alltså inte bara viktigt för att kunna upprätthålla kvaliteten i verksamheten utan också för att långsiktigt kunna upprätthålla sunda kommunala finanser.

Kommunstyrelsen har förstått behovet av att frigöra medel till kommunens verksamhet och har redan sänkt årets resultat från överskottsmålet från 2,0% till 1,4%. Det är rätt tänkt, men det är fortfarande i alltför hög grad välfärden som får bära krisens konsekvenser. Vi går steget längre, sänker årets resultat till 0,1% och frigör därmed drygt 59 miljoner kronor till kommunens verksamhet. Tillsammans med de 4 miljoner kronor i besparingar vi gör genom vår reformerade ERS innebär det totalt 63 miljoner kronor extra att använda i verksamheterna. Att på så sätt rädda kommunens centrala verksamhet undan krisens effekter är det viktigaste vi kan göra för att långsiktigt trygga både kommunens ekonomi och Norrtäljebornas tillgång till en bra skola och omsorg.

6.2 Eget ägande, egna intäkter

Företag drar gärna ner på antalet mellanhänder och sköter sin egen verksamhet från start till mål – ju färre som delar på kakan, desto större bitar kan man skära. I Norrtälje kommun har man istället gjort precis tvärtemot. Egen mark, egna fastigheter och verksamheter har sålts ut till privata aktörer och intäkter har därmed förvandlats till utgifter. Även om de ekonomiska tillskott en utförsäljning innebär kan vara välkomna så är det på längre sikt inte ekonomiskt försvarbart att förvandla kommunen från egen ägare till hyresgäst. Det innebär inte bara stora och ibland oförutsägbara utgifter utan också att kommunens möjlighet att agera i sitt bästa intresse försvagas. Därför vill vi i Vänsterpartiet Norrtälje se ett absolut stopp för vidare försäljning av kommunens mark och fastigheter. Det Norrtäljeborna fortfarande äger gemensamt ska både försvaras och förvaltas klokt.

6.3 Förvärva för framtiden

Den översiktsplan för kommunen och de fördjupade översiktsplanerna för Norrtälje stad och Rimbo som är under utarbetande föreslår utbyggnad och expansion av tätorterna. Som ett naturligt led i detta arbete bör kommunen göra strategiska markförvärv så att vi kan bygga bostäder (inklusive prisvärda hyresrätter) i de bästa lägena, bygga kommunala skolor där de bäst behövs, tillgängliggöra kollektivtrafik, etablera parker och grönområden och bygga en stad motståndskraftig mot klimatförändringen.

6.4 Ersättning efter arbete

Den som på heltid arbetar politiskt måste naturligtvis kunna försörja sig, men ett politiskt styre som isoleras ekonomiskt från vanligt folk riskerar alltid att fatta beslut som inte ligger i linje med vanligt folks intressen. Inom Vänsterpartiet motverkas det här av partiskatten – ingen av partiets politiker får i egen ficka behålla mer än $\frac{5}{8}$ prisbasbelopp, motsvarande 32 815 kronor, i månaden efter skatt. Norrtäljes politiska styre är inte Vänsterpartister och omfattas inte av partiskattesystemet men har samma behov av kontakt med verkligheten som våra partikamrater.

Vi i Vänsterpartiet vill därför som ett första steg att den maximala lönen för en politiker i Norrtälje kommun justeras i enlighet med den princip vi presenterat, med 120% av ett prisbasbelopp som högsta månadslön. Vidare bör Norrtäljes ERS justeras i enlighet med de förslag vi tidigare presenterat.

De ekonomiska vinsterna med lägre politikerlöner och en justerad ERS är i rena pengar små, men vinsterna med ett politiskt styre som lever på samma ekonomiska villkor som den genomsnittliga kommuninvånaren är potentiellt sett stora.

6.5 Från entreprenad till egen verksamhet

Att centralisera verksamhet är generellt sett förknippat med organisations- och effektiviseringsvinster, oavsett vilken typ av verksamhet det gäller. Att för en kommun gå från många små utförare inom exempelvis omsorgen till en centraliserad verksamhet i egen regi innebär inte bara att arbete, schema och semestrar lättare kan planeras. Det innebär också ekonomiska vinster då större inköpsvolymmer pressar ned utgifter och administration, lagerhållning och fordonsflotta kan effektiviseras. Mer pengar kan användas i verksamheten när ägarnas vinstmarginaler försvinner.

Vidare är det en förutsättning för balanserade budgetar att framtida utgifter är förutsägbara och planerbara. Att i för hög grad förlita sig på budgivning mellan privata aktörer är i det avseendet riskabelt. Att byggprojekt går över budget eller att kontrakt som upprättats med exempelvis VA-företag inte kan uppfyllas är inte okända fenomen. Den sortens oförutsedda utgifter vill vi i Vänsterpartiet Norrtälje gärna att kommunen undslipper.

För att upprätthålla långsiktigt sunda finanser och en stark välfärd behöver Norrtälje kommun i lägre grad förlita sig på privata utförare. Kommunen bör istället i högre grad äga och driva egen verksamhet. Därför vill vi att samtliga avtal med entreprenörer som finns tecknade ses över, och att möjligheterna att på sikt ersätta dessa med verksamhet i kommunal regi utreds.

7. Uppdrag per nämnd

Kommunalstyrelsen

- Inrätta ett kommunalt klimatkontor
- Genomföra en energieffektivisering av kommunalt ägda fastigheter
- Reformera bruket av kommunalt ägd skog
- Utredda återställandet av våtmarker i kommunen
- Bygga ut kommunens gång- och cykelvägar
- Införa sommarjobbsgaranti och sommarjobbsmessa
- Arbeta för mer tillgänglig återvinning på landsbygd
- Göra heltid till norm inom den kommunala omsorgen
- Genomföra upprustningen av kommunens skolbyggnader
- Se över och effektivisera kommunens upphandlingar
- Göra satsningen på K8 permanent
- Anställa en samordnare för Agenda Välbefinnande

Barn- och skolnämnden

- Arbeta för en högre vuxennärvaro i kommunens skolor
- Arbeta för en tillgänglig och uppsökande elevhälsa
- Införa gratis skolfrukost på kommunens samtliga skolor
- Återinföra modersmålsundervisning under hela skoltiden
- Erbjuder omvänd skolskjuts

Val- och demokratinämnden

- Reformera kommunens Ersättningsbestämmelser i enlighet med vårt förslag

Socialnämnden

- Förstärka kommunens öppenvård
- Förstärka det förebyggande arbetet mot våld

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON)

- Införa gratis arbetsskor för samtliga anställda inom den kommunala omsorgen
- Införa en tillitsbaserad arbetsmodell
- Motverka arbetssätt som innebär delade turer
- Arbeta för att förkorta köerna till Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

Kultur- och fritidsnämnden

- Införa gratis kulturskola för kommunens barn och ungdomar
- Bevaka driften av Pythagoras Industrimuseum i nuvarande form

8. Budgeten i siffror

8.1 Sund ekonomi, nu och senare

I en tid med svåra ekonomiska förutsättningar måste kommunen balansera det långsiktiga sparandet till framtida investeringar med behovet av tillräckliga resurser till verksamheterna. Kommunstyret har gjort eftergifter åt rådande läge och sänkt årets resultat under det långsiktiga överskotts målet på 2,0%, till 1,4%. Det är klokt gjort, men verksamheterna måste prioriteras hårdare – KSON kan till exempel inte tillåtas dras med ett sådant massivt underskott om den kommunala omsorgen ska överleva. Vi sänker därför årets resultat ytterligare, till 0,1%. Det ska inte enbart ses som ett sätt att trygga kommuninvånarnas välfärd i kristid, utan också som ett sätt att på lång sikt bespara kommunen de kostnader fallerande verksamheter ofrånkomligen innebär.

Vi vill också, på lång sikt, att kommunens verksamhet styrs om från ett överdrivet beroende av privata utförare, till eget ägande och egen drift. De innebär att kommunens utgifter blir planerbara och förutsägbara i högre grad än vad som nu är fallet.

8.2 Kommunal skattesats

Vårt budgetförslag baserar sig på beslutade planeringsförutsättningar och en oförändrad kommunal skattesats till 19,72% av invånarens beskattningsbara inkomst.

8.3 RESULTATRÄKNING FÖR NORRTÄLJE KOMMUN 2024

Förslag Mål och budget 2024-2026

	2023	2024	(V) 2024	Skillnad
Resultaträkning (mnkr) för kommunen	Budget	Budget	Budget	
Summa nämnder	-3 967,5	-4 230,7	-4 291,7	-61,0
KS oförutsett	-48,0	-30,6	-30,6	0,0
Summa KS centrala anslag	-55,0	-39,0	-39,0	0,0
Summa nämnder inkl KS ofördelade anslag	-4 070,6	-4 300,3	-4 361,3	-61,0
Centrala verksamhetskostnader och intäkter	51,7	75,2	75,2	0,0
Verksamhetens nettokostnad före avskrivningar	-4 018,9	-4 225,1	-4 286,1	-61,0
Avskrivningar	-140,6	-157,7	-157,7	0,0
Verksamhetens nettokostnad	-4 159,5	-4 382,8	-4 443,8	-61,0
Skatteintäkter, statsbidrag mm	4 252,5	4 476,7	4 476,7	0,0
Finansnetto	-19,4	-30,1	-30,1	0,0
Årets resultat	73,6	63,8	2,8	-61,0
Varav Exploateringsintäkter netto:	0,0	0,0	0,0	
Årets resultat exklusive Exploatering	73,6	63,8	2,8	-61,0
Årets resultat i % av skatteintäkter och statsbidrag	1,7%	1,4%	0,10%	-1,3

	2023	2024	2024	Skillnad
Summa nämnder (mnkr)	Budget	Budget	(V) Budget	
Kommunstyrelse	-518,4	-562,3	-569,8	-61,0
Överförmyndare	-9,0	-11,3	-11,3	0,0
Val- och demokratinämnd	-1,4	-3,0	-3,0	0,0
Kommunal revision	-2,1	-2,4	-2,4	0,0
Bygg- och miljönämnd	-18,8	-20,4	-20,4	0,0
Kultur- och fritidsnämnd	-185,7	-193,8	-195,8	-2,0
Socialnämnd	-321,7	-341,9	-347,4	-5,5
Barn- och skolnämnd	-1 319,3	-1 428,0	-1 438,0	-10,0
Utbildningsnämnd	-299,0	-307,0	-307,0	0,0
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg	-1 292,1	-1 360,8	-1 396,8	-36,0
Summa nämnder	-3 967,5	-4 230,7	-4 291,7	-61,0
Förändring i kronor		263,2	324,2	-61,0
Förändring i %		6,6%	8,20%	1,60%